

Loissairaudet

Ulkoloiset

Suomen Minirossuyhdistys ry.

Kapi

Kapipunkki (*Sarcoptes scabiei* var. *suis*) on maailmanlaajuisesti merkittävin sikojen ulkoloinen. Kapipunkkitartunnan tyypillinen oire sioilla on voimakas kutina. Kapipunkkitartunta heikentää sikojen kasvua ja hyvinvointia.

Oireet

Kutinaoireet kehittyvät sioille muutamien viikkojen kuluttua tartunnan saamisesta, ja nämä oireet liittyvät yliherkkyysoireeseen. Tässä vaiheessa iholla voidaan usein todeta punertavia näppylöitä. Kroonisissa tapauksissa joidenkin sikojen korvakäytävissä voidaan todeta kapipunkkitartunnan seurauksena karstamaista eritettä, ja joillakin sioilla vastaavia muutoksia voi esiintyä ihon pinnalla myös muualla.

Taudinmääritys ja näytteenotto

Kapipunkkitartunnan oireita voidaan arvioida ns. kutinaindeksin avulla. Kapipunkkitartunta voidaan osoittaa sikatilalla toteamalla punkki oireilevista sioista otetuissa näytteissä. Tavallisimmin näytteet otetaan sellaisten sikojen korvista, joilla todetaan kapipunkkitartuntaan viittaavaa karstaa korvissa.

Leviäminen

Kapipunkin elinkierto tapahtuu sian iholla. Kapipunkkitartunta leviää eläimestä toiseen ja tilalta toiselle erityisesti tartunnan saaneiden sikojen välityksellä.

Ennaltaehkäisy ja seuranta

Kapipunkkitartunta voidaan nykyisin käytössä olevien loishäätölääkkeiden avulla saneerata pois sioista ja näin ollen myös sikatilalta. Tällä hetkellä tilojen vapautta kapipunkkitartunnasta valvotaan kliinisen seurannan avulla elinkeinon toimeksiannosta Sikava -terveysluokitusrekisterin erityistason ja kansallisen tason sikaloissa. Suomessa vapautta kapipunkkitartunnasta valvottiin ensin koeryhmiä koeasemille lähettävien jalostussikaloiden terveysvalvontaohjelmassa (D85), minkä jälkeen vapautta kapipunkkitartunnasta alettiin edellyttää myös terveysluokitelluilta porsastuotantosikaloilta.

Esiintyminen

Kapipunkkitartunta sikalassa alkaa olla harvinainen löydös Suomessa.

Sisäloiset

Taudinmääritys ja näytteenotto

Sikojen sisäloistartunnat ja niihin liittyvät muutokset voidaan todeta patologis-anatomisen tutkimuksen yhteydessä. Sisäloistartunnat voidaan todeta myös osoittamalla sikojen ulostenäytteissä loisten munia tai ookystoja. Edellytyksenä munien tai ookystojen toteamiselle ulosteessa on kuitenkin se, että loisen elinkierto on jo siinä vaiheessa, että suolen sisällössä esiintyy jo loisen munia tai ookystoja.

Suolinkainen

Ascaris suum eli sian suolinkainen on suurikokoisin sian ruuansulatuskanavan loinen. Naaraat ovat 25-40 cm pitkiä ja urokset 15-25 cm. Suolinkaistartunta tapahtuu suun kautta tartuntakykyisten munien välityksellä. Suolinkaisen toukat kiertävät elimistössä maksan ja keuhkojen kautta ja aiheuttavat näihin kudostuhoa. Aikuisia munivia suolinkaisia löydetään suolesta noin 7-8 viikon kuluttua tartunnasta. Suolinkaisen munat säilyvät tartuntakykyisinä ympäristössä pitkään.

Suolinkaisen munat ovat hyvin kestäviä pesua ja desinfiointia vastaan. Kuivuus, auringonvalo sekä korkea lämpötila tuhoavat kuitenkin munia.

Ennaltaehkäisy

Sikava -terveysluokitusrekisterin kansallisella tasolla ja erityistasolla edellytetään säännöllistä loishäätöohjelmaa, jossa loishäätölääkkeitä käyttämällä estetään aikuisten suolinkaisten esiintymistä sikojen suolistossa ja näin pienennetään tartuntakykyisten munien esiintymisen todennäköisyyttä sikojen karsinaympäristössä. Karsinoiden huolellisella pesulla ja desinfektiolla pyritään myös vähentämään suolinkaisen munien määrää sikalaympäristössä.

Piiskamato

Sian piiskamatotartunta (*Trichuris suis*) voi aiheuttaa erityisesti lihasikavaiheen sioille limaisen ja usein verisen ripulin, joka oireiltaan muistuttaa dysenteriaa. Sika voi myös kuolla piiskamadon aiheuttamaan suolitulehdukseen. Piiskamadon munat ovat ympäristössä hyvin säilyviä ja tartunnat liittyvät usein kuivikepohjapihatoihin ja ulkotarhoihin, joista madon munia on vaikea poistaa. Munat vaativat 4-6 viikkoa ennen kuin niistä tulee tartuntakykyisiä. Sian suolessa toukkien kehitys sukukypsiksi ja muniviksi madoiksi kestää 6-7 viikkoa.

Ennaltaehkäisy

Kuivikepohjakarsinoista ja -pihatoista tulisi vähintään kostuneet alueet poistaa kasvatuserien tai eläinryhmien välillä, jotta mahdollisilla piiskamadon munilla ei olisi suotuisia olosuhteita kehittyä tartuntakykyisiksi. Todetun piiskamatotartunnan yhteydessä siat hoidetaan piiskamatoon tehoavalla matolääkkeellä, ja ympäristö tulee puhdistaa huolellisesti.

Kokkiditartunta

Kokkiditartuntaan (erityisesti *Isospora suis*) liittyvää ripulia esiintyy tyypillisimmin 7-11 päivän ikäisillä porsailla. Sairastuneiden porsaiden ulosteessa erittyy ookystoja, jotka sporuloituvat porsituskarsinalämpötilassa nopeasti (jopa muutamissa päivissä) tartuntaa aiheuttaviksi. Nykyisen käsityksen mukaan kokkiditartunnan seurauksena ripuliin sairastuvat porsaavat saavat tartunnan todennäköisimmin porsituskarsinaympäristöstä, joka on kontaminoitunut kokkidiookystoilla karsinassa aikaisemmin olleen pahnueen aikana. Kirjallisuuden mukaan porsailla kokkiditartuntaan liittyvät oireet ovat riippuvaisia tartunta-annoksesta.

Ennaltaehkäisy

Tartuntapaineen pitämiseksi pienenä porsituskarsinoiden puhdistukseen pahnueiden välillä kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Tarvittaessa muiden toimenpiteiden tarpeellisuus (lääkitys) arvioidaan erikseen.

Päivitetty 29.07.2014

Lähde: Evira